

CHET TILLARNI O'QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.

Lutfullayeva Mohira

Oriental universiteti iqtidorli talabasi

Aliyev Dilshod

Oriental universiteti o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10648726>

Annotatsiya: Ushbu maqolada chet tillarini o'qitishda axborot texnologiyalarining o'rnini muhim ekanligi haqida to'xtalib o'tilgan. Shu bilan birga axborot texnologiyalaridan foydalanib dars, mashg'ulotlarini olib borishdagi afzalliklar.

Kalit so'zlar: Inavatsion texnologiyalar, axborot texnologiyalari, chet tili, ingliz tili, kompyuter, multimediya, oynayi jahon, audio, e-Book, AKT.

Bugungi kunda dunyo har kuni, har bir soniyalarda rivojlanib bormoqda. Axborot texnologiyalar inson hayotiga katta ta'sir o'tqazmoqda. Bu jarayon hatto, ta'limda ham o'z ta'sirini sezdirmay qolmadi. Shuningdek, chet tilni o'rganish ijtimoiy tarmoqlar, axborot texnologiyalarda bir muncha yengillik kasb etmoqda.

Ijtimoiy tarmoqlar, axborot texnologiyalari ta'lim sohasi bilan chambarchas bog'landi. O'zbekiston respublikasi prezidenti Shavkat Mirziyoyev Miromonovich raisligida chet tillarni o'qitish tizimini takomillashtirishga bag'ishlangan selektorda chet tili o'qituvchilarga milliy va xalqaro sertifikatga ega bo'lish talabi ta'kidlandi. Hozirgi kunda kelib esa nafaqat chet tili balki, zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda dars mashg'ulotlarini olib borish ustuvor vazifalardan biriga aylangan. Til o'rganish va o'qitishda zamonaviy texnologiyalarning roli beqiyosdir. Texnologik vositalardan foydalanish chet tilning o'rganishning har bir aspect yani tinglab tushunish, yozish, o'qish va gapirishda qo'l keladi. Masalan, tinglab tushunish uchun, albatta kompyuter, pleyer, CD diskarsiz bu jarayonni amalga oshirib bo'lmaydi. Tinglab tushunish til o'rganishning eng muhim qismlaridan biri hisoblanadi. Ta'lim jarayonida o'quvchi zamonaviy texnologiyalarni yaxshi o'zlashtirgan va ulardan foydalana olishni bilishi zarur. Bu jarayonda, jumladan:

- kompyuterlardan foydalanganda o'quvchi chet tilidagi video roliklarni, namoyishlarni, dialoglarni, kino yoki multafilmlarni ham ko'rishni va eshitib tushunishi mumkin;
- chet tillardagi radio eshitishlar va televidienadagi dasturlarni tomosha qilish mumkin;
- anchoq an'anaviy usul hisoblangan magnitafon va kasetalardan foydalanish.

-CD pleyer foydalanish mumkin. Bu texnik vositalardan foydalanish o'quvchilarning chet tilini o'zgarishlari jarayonini qiziqarliroq va samaraliroq bo'lishini ta'millaydi.

Globalashuv jarayonida hayotimizni internetsiz tasavvur qilish qiyin. Chet tillarni va turli bilimlarni egallash jarayonida undan unumli foydalanishning samarali usullaridan hisoblanadi. E-mail orqali xat yozishmalar qilish imkoniyatlari ham keng yoritilgan.

Hozirgi kunda respublikamizning bir qator chet el davlatlari bilan aloqalari rivojlanishi samarasi o'laroq tarjimonlik sohasi ayniqsa taraqqiy etib, ommalashib bormoqda.

XX asning oxiri va XXI asrning birinchi o'n yilligida ommaviy kompyuter dasturlari va veb-saytlar- avtomatik, mashina tarjima tizimlari paydo bo'ldi va kundalik hayotda tarjimon dasturlari deb atala boshlandi va bu nom ko'pincha " tarjimon " ko'rinishigacha qisqartiriladi. Ushbu maqolada inson-tarjimonlar faoliyatining jihatlari muhokama qilinmoqda.

Zamonaviy davrda bunday mutaxassis, odatda, maxsus oliy ma'lumotga ega bo'lish kerak; bu tarjima yoki keng filologik yo'nalishdagi oliy ma'lumot bo'lishi mumkin va sohaga oid, iqtisodiy, yuridik, texnik, tibbiy va boshqalar tarjimalarni amalga oshirish uchun shaxs faoliyatining tegishli sohasida oliy ma'lumotga ega iqtisodchilar, huhuqshunoslar, muhandislar, shifokorlar, mashinistlar, ular o'zining oliy ma'lumoti va kasbiy aloqa sferasida tarjimonlarni tayyorlash kurslari doirasida olinishi mumkin bo'lgan yetarlicha lingvistik va tarjimonlik tayyorligiga ega bo'lgan holatda jalb qilinadi.

Turli xil ilovalardan foydalanib ko'plab, jumladan, ingliz, arab, ispan, fransuz, italyan, nemis, irland, golland, rus, xittoy va boshqa tillarni o'rganishingiz mumkin.

Duolingo ilovasi- ilova orqali til o'rganishni boshlash jarayoni muvaffaqiyatli tarzda amalga oshirilishi mumkin. Shunchaki ilovani ochib, o'rganmoqchi bo'lgan tilingizni tanlaysiz va siz uchun alohida dars boshlanadi. Akkaunt ochib o'tirishingiz shart emas, lekin akkaunt yaratsangiz, ko'plab imkoniyatlarga ega bo'lasiz. Misol uchun, o'rganayotgan paytingizda, jarayonini saqlash va kuzatib borishingiz mumkin bo'ladi. Barcha darajadagi o'rganuvchilar: beginner, intermediate, advanced va boshqalar foydalanish imkoniyatlariga ega. Mavzular turli xil mavzularga moslab chiqilgan. O'qish, yozish, tinglab tushunish, so'zlashish va shukabilarni barchasi uchun mashqlar mavjud. Kuningizning istalgan vaqtida va istalgan muddatda foydalana olasiz. Har bir bajarilgan mashqdan so'ng harakatlanuvchi odamcha shaklidagi

animatsiyalar foydalanuvchiga o'ziga xos animatsiya beradi. Misol tariqasida, agarda siz mashqlarni yaxshi, a'lo darajada bajarsangiz animatsion odamchalar harakatlanib sizga tabassum qiladi va zo'r deb ishora ko'rsatadi. O'rganish mumkin bo'lgan tillar bular: ispan, fransuz, ingliz, nemis, xitoy, yapon, koreys, italyan, portugal, golland, irland, shved, turk, norveg, ukrain, rus, polyak, hind, vetnam, venger, grek, indonez, chex. Duolingo onlayn yoki Android, iOS va Windows uchun ilovalar orqali foydalanish mumkin.

Memrise- til o'rgatuvchi yana bir bepul ilova. Bu ilova orqali til o'rganish Duolingo ilovasiga qaraganda biroz murakkabdir. Ammo ilovadan foydalanish osonligi, oflayn kursla bilan ta'minlashi sababi foydalanuvchiga ko'plab tillarni o'rgata oladi. Darslarni dastlabki yoki to'g'ridan-tog'ri' yuqori bosqich bilan boshlash mumkun. Memrise'ning o'ziga xos tomoni foydalanuvchiga yangi so'z va iboralarni o'rgatish usulidadir. Dasturda, shuningdek, tarjimalar orqali o'qitish usuli ham mavjud. O'rganish mumkin bo'lgan tillar bular: ingliz, fransuz, ispan, golland, partugal, norveg, yapon, koreys, island, arab, turk, nemis, shved, polyak, italyan, xitoy, rus, mog'ul, Memrise'dan Android, iOS uchun ilovalaridan, shuningdek, veb-brauzer orqali onlayn foydalanishingiz mumkin.

FluentU- ushbu ilova orqali dunyo bo'yicha eng ko'p tarqalgan tillardagi video suhbatlarni subtitr bilan ko'rish imkoniyatlarga ega. Bu ilova ko'rib o'rganish qobiliyati "Audio-visual learners" kuchli o'rganuvchilar uchun o'z qulayliklariga ega. Buni afzalliklari: mavzular doirasi juda keng. Turli reklamalar ulardagi musiqalar va videolarni, suhbatlarni tinglash mumkin. Video ko'rish davomida so'zlarning subtitr chiqib turadi va tushunishda qandaydir muammoga duch kelsangiz, ana shu so'zni ustiga bosilsa, so'z ma'nosini osongina topib olish imkoniyatlari mavjud.

Busuu- ilovasidan foydalanish oson hamda ilova turli xil darajadagi til o'rganuvchilar uchun juda qulaydir. Foydalanuvchi shunchaki ro'yxatdan o'tib, o'rganmoqchi bo'lgan tili va darajasini tanlaydi. Ilova foydalanuvchiga gaplar ichidagi so'z va so'z birikmalarini o'rgatadi, so'ngra bosqichma-bosqich test ko'rinishida imtihondan o'tkazadi. O'rganish mumkin bo'lgan tillar: nemis, ispan, Portugal, fransuz, ingliz, italyan, rus, polyak, turk, yapon, xitoy tillaridir. Busuu bilan Anroid, iOS yoki internet vositasida tilni o'rganish mumkin.

Rosetta Stone- tillarni o'rganish uchun professional darajadagi servis. Bu ilova asosan, sayohatlar davomida ko'p qo'llanadigan so'z va iboralardan ta'lim olish imkoniyatlarini ochib beradi. Shuningdek, restaran, mehmonxonalar va turli xildagi sayohatlar bilan bog'liq asosiy so'z va birikmalardan iborat so'zlashgich bor va bu sayohatga chiqqanlar uchun juda foydalidir. Agarda,

foydalanuvchi istasa, rang, valyuta va xaridga oid lug'atlarni sotib olish imkoniyatiga ega. Bu ilova orqali o'rganish mumkin bo'lgan tillar ro'yhatiga; ispan, ingliz, fransuz, yapon, italyan, nemis, xitoy, portugal, rus, polyak, arab, fors, koreys, golland, yunon, hind, irland va boshqalar jumlasidan.

Ko'pgina tillarni o'rgatuvchi ilovalar foydalanuvchiga mashqlar bajarish orqali tilni o'rgatadi. Google Tarjimon esa yozish va kiritilgan matnni aynan o'sha tilde ravon va to'g'ri o'qilishiga yordam beradi. Audio tugma orqali speaker matni 2 xil formatda tez yoki sekin o'qishni boshlaydi. Google Tarjimonda, shuningdek, so'z va jumalarni terib kiritish, qo'lda yozish va gapirish orqali tarjima qilish mumkin. Ilovadan internetga ulanmagan holda ham foydalanish imkoniyatiga ega bo'lasiz. Faqat til paketini oldindan yuklab olishni unutmang. Bundan tashqari, Google Tarjimonda har qanday matinni kamera orqali rasimga olib tarjima qilish mumkin. Bunda dastur faqat bir necha tillardan tarjima qila oladi. Google Tarjimon juda ko'plab tillarda ishlay oladi, shu jumladan o'zbek tilida ham. Ilovadan Android va iOS tizimlari orqali foydalanish mumkin.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, bugungi kunda texnikasiz hech bir ishni udallay olish qiyin hatto, ta'lim sohalarida ham. Informatika, raqamli texnologiyalar fanlari ham chet tillarni va fanlarni o'qitish metodikasi bilan bog'landi. O'ylaymanki, endilikda axborot texnologiyalari orqali masofaviy hujjatlarni, turli kitob, jurnallarni, ta'lim doirasida ham qiyinchiliklar yuz bermaydi. Zero, ijtimoiy tarmoqlar, axborot texnologiyalari chet tillarni mukammal egallash ilm cho'qqisiga chiqish uchun manfaatli yo'llardan biri bo'lib hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bekmuratova U. B. "Ingliz tilini o'qishda inovatsion texnologiyalardan foydalanish" mavzusida referat. Toshkent- 2012.
2. Djumaqulov A. A. The difference modular teaching technology and traditional teaching. 2020.
3. Jalilov J. Chet tili o'qitish metodikasi. Toshkent. 2012.
4. Otaboyeva M. P. Chet tilini o'qishda zamonaviy inovatsiyon texnologiyalardan foydalanish va uning samaradorligi. 2017.
5. O'. Hoshimov, I. Yoqubov. Ingliz tilini o'qitish metodikasi. Toshkent. Sharq nashriyoti. 2003.
6. Gregor Naprokazip. Istoriya sovetского perevodovedeniya. Radio Svoboda. 2021.